Dz. U. 2022 poz. 857

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 2022 r. poz. 857, z 2026 r. poz. 912.

U S T A W A

z dnia 24 lutego 2022 r.

o ochronie dziedzictwa narodowego związanego z nazwami obiektów przestrzeni publicznej oraz pomnikami[1)]

Art. 1. Ustawa określa zasady:

1) zmiany nazw obiektów przestrzeni publicznej,
2) usuwania pomników

– upamiętniających osoby, grupy osób, organizacje, instytucje, wydarzenia, przedmioty, daty lub miejsca istotne dla tożsamości Narodu Polskiego, działania na rzecz budowania i umacniania Państwa Polskiego oraz rozwoju społeczeństwa.

Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

1) obiekcie przestrzeni publicznej – oznacza to gminną lub powiatową jednostkę organizacyjną, wojewódzką samorządową jednostkę organizacyjną, jednostkę pomocniczą gminy, budowlę, obiekt, urządzenie użyteczności publicznej, w tym drogę, ulicę, most i plac;
2) patronie – oznacza to nazwę obiektu przestrzeni publicznej odwołującą się do imienia, nazwiska, przydomku lub pseudonimu:
   a) historycznego władcy Państwa Polskiego lub księcia polskiego okresu rozbicia dzielnicowego,
   b) Ojca Niepodległości w rozumieniu ustawy z dnia 7 kwietnia 2017 r. o Narodowych Obchodach Setnej Rocznicy Odzyskania Niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2020 r. poz. 866),

---

[1)] Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, ustawę z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów oraz ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

c) innej osoby zasłużonej dla budowania i umacniania Państwa Polskiego, tożsamości Narodu Polskiego lub dla rozwoju społeczeństwa poprzez:
   – udział w walce o niepodległość lub ochronę granic Państwa Polskiego,
   – zaangażowanie w rozwój gospodarczy Państwa Polskiego lub
   – dorobek artystyczny, naukowy lub działalność społeczną,

d) osoby ogłoszonej świętą lub błogosławioną przez Kościół Katolicki lub inny kościół chrześcijański;

3) patronacie – oznacza to nazwę obiektu przestrzeni publicznej odwołującą się do:

a) organizacji lub instytucji, w tym wojskowych i harcerskich jednostek organizacyjnych, które zasłużyły się w co najmniej jeden sposób, o którym mowa w pkt 2 lit. c,

b) wydarzenia, przedmiotu, daty lub miejsca symbolicznie związanych z działalnością osób, o których mowa w pkt 2, lub z innych względów istotnych dla budowania i umacniania tożsamości Narodu Polskiego,

c) grupy osób, w której skład wchodzą osoby, o których mowa w pkt 2;

4) pomniku – oznacza to również kopce, obeliski, kolumny, rzeźby, posągi, popiersia, kamienie pamiątkowe, płyty i tablice pamiątkowe znajdujące się na nieruchomości stanowiącej własność lub będącej w posiadaniu jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego lub związku metropolitalnego.

Art. 3. Za patrona lub patronat nie mogą być uznane nazwy, o których mowa w art. 1 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. z 2018 r. poz. 1103).

Art. 4. Patron lub patronat mogą być zmienione jedynie w przypadku:

1) jednoczesnego ustanowienia tego patrona lub patronatu jako nazwy innego obiektu przestrzeni publicznej w celu zapewnienia godniejszej formy upamiętnienia;

2) ujawnienia, nieznanych publicznie w chwili ustanowienia patrona lub patronatu, okoliczności, które kwestionują zasadność uznania danej nazwy za patrona lub patronat zgodnie z art. 2 pkt 2 lub 3;
3) ujawnienia, nieznanych publicznie w chwili ustanowienia patrona lub patronatu, czynów związanych z działalnością publiczną osoby, grupy osób, organizacji lub instytucji, które polegały na:
   a) propagowaniu komunizmu, nazizmu, faszyzmu lub innego ustroju totalitarnego lub technik i praktyk działania właściwych takiemu ustrojowi,
   b) stosowaniu metod i praktyk działania właściwych ustrojowi totalitarnemu,
   c) szpiegostwie na rzecz obcego państwa lub udziale w spisku przeciwko suwerenności i niepodległości Państwa Polskiego.

Art. 5. 1. Uchwały dotyczące zmiany patrona lub patronatu podjęte przez organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego, które są niezgodne z przepisem art. 4, są nieważne.

2. Przepisy art. 91 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662 i 912), art. 79 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1684 oraz z 2026 r. poz. 252 i 912) oraz art. 82 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2026 r. poz. 720) stosuje się odpowiednio.

3. Stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały dotyczącej zmiany patrona lub patronatu wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego.

4. Organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego w przypadku, o którym mowa w ust. 1, przywraca w terminie 7 dni oznaczenia poprzedniej nazwy, jeśli zostały usunięte.

5. W przypadku nieprzywrócenia oznaczeń poprzedniej nazwy w terminie 14 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego, wojewoda zapewnia ich przywrócenie na koszt jednostki samorządu terytorialnego albo związku jednostek samorządu terytorialnego, albo związku metropolitalnego.

Art. 6. Do usunięcia pomnika upamiętniającego osobę, o której mowa w art. 2 pkt 2, organizację, instytucję, grupę osób, wydarzenie, przedmiot, datę lub miejsce, o których mowa w art. 2 pkt 3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 3, art. 4 pkt 2 i 3 oraz art. 5.

Art. 7. W ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2020 r. poz. 805 oraz z 2021 r. poz. 1676) w art. 25:

1) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Jednostki publicznej radiofonii i telewizji:

1) tworzą wszystkimi dostępnymi sposobami programy dla odbiorców za granicą w języku polskim;
2) rozpowszechniają wszystkimi dostępnymi sposobami programy dla odbiorców za granicą w języku polskim;
3) rozpowszechniają programy dla odbiorców za granicą w językach innych niż język polski oraz
4) mogą tworzyć programy dla odbiorców za granicą w językach innych niż język polski.”;

2) po ust. 1a dodaje się ust. 1b w brzmieniu:

„1b. Zadania jednostek publicznej radiofonii i telewizji, o których mowa w ust. 1 pkt 4 oraz ust. 1a, w zakresie tworzenia usług w językach innych niż język polski, mogą być realizowane przez podmioty trzecie na rzecz spółek, o których mowa w art. 26 ust. 2 i 3.”;

3) w ust. 4 skreśla się wyrazy „ , w granicach określonych ustawą budżetową”.

Art. 8. W ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2021 r. poz. 178, 1192, 1535 i 2105 oraz z 2022 r. poz. 655) wprowadza się następujące zmiany:

1) uchyla się art. 31b;
2) w art. 31c wyrazy „W przypadkach określonych w art. 31a i art. 31b” zastępuje się wyrazami „W przypadku określonym w art. 31a”.

Art. 9. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 oraz z 2021 r. poz. 1038, 1243, 1535 i 2490) w art. 11b w ust. 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Prezes Rady Ministrów może zlecać organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert, w szczególności ze względu na ważny interes społeczny lub ważny interes publiczny.”.

Art. 10. 1. Uchwały dotyczące zmiany patrona lub patronatu podjęte przez organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie niniejszej ustawy, które są niezgodne z przepisem art. 4, są nieważne.

2. Przepisy art. 91 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 79 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, art. 82 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz art. 16 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych stosuje się odpowiednio.

3. Organ nadzoru dokonuje stwierdzenia nieważności uchwały, o której mowa w ust. 1, w ciągu miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

4. Stwierdzenie przez organ nadzoru nieważności uchwały dotyczącej zmiany patrona lub patronatu wstrzymuje jej wykonanie z mocy prawa z dniem doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego.

5. Organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego w przypadku, o którym mowa w ust. 1, przywraca w terminie 7 dni oznaczenia poprzedniej nazwy, jeśli zostały usunięte.

6. W przypadku nieprzywrócenia oznaczeń poprzedniej nazwy w terminie 14 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia nadzorczego, organ nadzoru zapewnia ich przywrócenie na koszt jednostki samorządu terytorialnego albo związku jednostek samorządu terytorialnego, albo związku metropolitalnego.

Art. 11. 1. Uchwały dotyczące usunięcia pomnika podjęte przez organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia poprzedzającego dzień wejścia w życie niniejszej ustawy, które są niezgodne z przepisem art. 4 pkt 2 lub 3, są nieważne.

2. Przepisy art. 10 ust. 2–6 stosuje się odpowiednio.

Art. 12. 1. W przypadku podjęcia w okresie od dnia 12 września 1989 r. do dnia 31 grudnia 2021 r. uchwały o nadaniu obiektowi przestrzeni publicznej nazwy, o której mowa w art. 1 ust. 1 lub 2 ustawy, o której mowa w art. 3, organ jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy przywraca poprzednią nazwę albo nadaje patrona lub patronat, jeśli obiekt przestrzeni publicznej nie posiadał wcześniej innej nazwy albo nazwa poprzednia była niezgodna z przepisami ustawy, o której mowa w art. 3.

2. Jeżeli w terminie, o którym mowa w ust. 1, nazwa nie zostanie zmieniona, wojewoda może wydać zarządzenie zastępcze, w którym przywraca poprzednią nazwę albo nadaje patrona lub patronat, jeśli obiekt przestrzeni publicznej nie posiadał wcześniej innej nazwy albo nazwa poprzednia była niezgodna z przepisami ustawy, o której mowa w art. 3.

3. Do czasu nadania nowej nazwy stosuje się nazwę dotychczasową.

4. Przepisy art. 98 i art. 100 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 85 i art. 86 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, art. 86 i art. 87 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa oraz art. 16 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych stosuje się odpowiednio.

Art. 13. Do postępowań administracyjnych i sądowych w sprawach dotyczących uchwał organu jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego albo związku metropolitalnego dotyczących zmiany nazwy obiektu przestrzeni publicznej lub usunięcia pomnika wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się art. 4.

Art. 14. Ustawa wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.